

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Sotsiaalsete kogukondade kujundamise võimalused Eestis: koolide ja uussisserändajate kogemused

Dagmar Narusson, Marko Uibu
TÜ ühiskonnateaduste instituut

RITA-RÄNNE projekt aitab välja töötada teaduslikult põhjendatud innovaatilisi lähenemisi rände ja lõimumise protsesside juhtimiseks Eestis, eesmärgiga aidata kaasa majanduse arengule ja ühiskonna sidususe suurenemisele

Sotsiaalsete kogukondade kujundamise võimalused Eestis:

koolide ja uussisserändajate kogemused

RITA ränne, töopakett 5

Järgnevas ülevaates tutvustame kahe kvalitatiivse uuringu materjali, mis olid aluseks soovitude väljapakumiseks (vaadake soovitusi ja järeldusi RITA TP5 materjalide leheküljelt). Nii sisserändajate kui ka koolide uuringu tutvustused koosnevad lühikesest sissejuhatausest (põhimõisted, disain) ning analüüsiprotsessis selgunud põhiteemadest, mida ilmestavad valitud tsitaadid intervjuudest.

1. uuring: Rändetaustaga inimeste kohanemise ja lõimumise kogemused Eestis ning kogukonna roll selles.

Interkultuurilise kohanemise protsess on kompleksne, hõlmates uute normide-reeglite internaliseerimist (Kim, 2001), enda identiteedi kohandamist (*identity negotiation theory*) (Ting Toomey, 2015). Sõltuvalt isikust, rände asjaoludest, lähteriigist ja sihtriigist on kohanemise mustrid väga erinevad. Samas joonistuvad välja teatud dünaamikad ning tunnused. Näiteks võib kohanemisel välja tuua erinevaid dimensioone:

- Ümbritsevas keskkonnas hakkamasaamine: praktilised igapäevaelulised tegevused, kliima, toit jm
- Uued suhtlusviisid, suhete loomise eripärad: keel, kultuurinormid, käitumistavad, suhete loomise keerukus
- Töö, eneseteostusega (huvitegevused vm) seotud muutused.

Kohanemisprotsessis läbi elatud kogemused mõjutavad uustulija psühholoogilist, sotsiaalset ja olmelist hakkamasaamist, hinnangute kujunemist nii enda kui ka sihtkohariigi inimeste ja selle kultuuri suhtes ning loovad aluse lõimumisvõimekuseks. Lõimumine on protsess, mis eeldab kõigi osapoolte pingutusi, st uustulijate valmisolekut ühiskonnas kohaneda, vastuvõtva kogukonna ja avalike asutuste valmisolekut rände taustaga inimesi vastu võtta ja kogu elanikkonna vajadustega tegelemist. Sotsiaalse kohanemise ja lõimumise saavutamiseks on vajalik uustulija kohanemine asukohariigi ühiskonna avalikus sfääris ja kohalikus sotsiaalses kogukonnas, kus kujunevad inimeste vahelised igapäevaelus hakkamasaamist toetavad suhted (Ager ja Stranger, 2004). Sealjuures on oluline, et kujuneksid välja erinevat tüüpi suhted ja võrgustikud. Sotsiaalset kapitali liigitatakse järgmiselt: (1) sotsiaalsed sidemed (*social bonds*), sh suhted sarnaseid kogemusi ja väärtuseid jagavate inimeste vahel (päritolumaa, religioon, rahvus, aga ka huvid jm), (2) sotsiaalsed sillad (*social bridges*) ehk suhted erinevate kogukondade vahel, (3) sotsiaalsed ühendused (*social links*) ehk inimeste ja kogukondade, organisatsioonide suhted teiste kogukondadega või institutsioonidega, riiklike või kohaliku omavalitsuse teenustega, mis on jäävad väljapoole traditsiooniliselt kujunenud suhtluspiire (Szreteri, Woolcocki, 2004; Gilchrist, 2019).

Kohanemine läheb valutumalt, kui uustulijad aga ka põliselanikud on teadlikud, et nii kultuurišokk kui ka ebakompetentsuse või mittedobitumise tunne on protsessis paratamatu (Kim, 2001). Kui uustulija leiab positiivsed eeskujud või mentori, kes on abiks sotsiaalse sideme loomisel, on stress väiksem (Ting-Toomey, 2019). Kultuurišokk tekib põhjusel, et kogu sotsiaal-kultuuriline keskkond on võõras ning sunnib ümber mõtestama ka enda jaoks loomulikke norme ja väärtusi. Kui uustulija leiab eneses ressursi olla realist ja positiivselt meelestatud õppimise ning uute kogemuste saamise suhtes, siis kulgeb protsess oluliselt lihtsamini. Mida rohkem põliselanikud osalevad uustulijate kohanemise hõlbustamises, seda suuremal määral saavutavad uustulijad turvalisuse ja kaasatuse tunde ning kohalikud avardavad oma arusaamist inimlike kogemuste osas (Kim, 2001; Ting-Toomey, 2019).

Rändetaustaga inimeste kohanemise uuring viidi läbi 1. veebruarist kuni 31. märtsini 2019. aastal. Andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuukava koosnes viiest teemaplokist ja hõlmas uustulija päritolu ja rände infot, infot igapäevaelu korralduse kohta enne rännet ning Eestisse rändamise otsuse tagamaid, sisseelamist Eestis vahetult pärast saabumist (sh infot, toetuse saamise võimalusi, kultuurišoki kogemist, sisseelamise

strateegiaid), igapäevaelu väljakujunemise aspekte, sotsiaalse kogukonnaga suhete kujunemise ja kohanemise protsessi. Osalejate valimisel lähtuti põhimõtetest, et hõlmatud oleksid Eestis erinevais paigus elavad rändetaustaga inimesed, mehed ja naised, üksi ja perega tulnud, Euroopast, lähiriikidest kuid ka kolmandatest riikidest tulnud, erineva usulise taustaga, õpi-, töö-, pererände ja muudel põhjustel tulnud, vastuvõtva institutsiooniga koostöö kogemust omavad kuid ka selle kogemuseeta, erineva keeleoskustasemega ja kuni 5 aastat Eestis elavad inimesed. Kokku intervjueriti 27 inimest, sh kuut partneri karjääri tõttu Eestisse saabunud naist. Intervjuud kestsid ca 40 minutist kuni kahe tunnini. Intervjuud audiosalvestati, transkribeeriti. Andmeanalüüsiks kasutati temaatilist analüüsi.

Järgnevas tabelis on esitatud kvalitatiivse materjali kodeerimise põhjal välja tulnud kategooriad ning nende illustreerimiseks intervjuude tsitaadid. Tsitaadid on esitatud kahel põhiteljel: (1) kohanemise protsessi elemendid ja (2) uustulijate individuaalsed erisused.

Intervjuude põhjal ilmnes, et üheks olulisemaks teemaks on suhete ja võrgustike olulisus kohanemise protsessis ja hakkamasaamisel. Suhete kujunemise mustrid näitasid, et uustulijad otsivad suhteid sotsiaalmeedia kaudu ja võtavad kontakti inimestega teatud gruppidest, otsivad suhteid läbi vastuvõtva organisatsiooni (töökoht, õppeasutus), kujundavad suhteid teatud eesmärgistatud tegevuste kaudu, milles nad osalevad (koolitused, Töötukassa tööklubi, kohanemisprogrammi või keeleõppegrupi kaudu), juhuslike kohtumiste kaudu. Uustulijatel on erineval määral suhteid oma emakeele/ rahvuspõhise võrgustikuga, Eestis elavate uussisserändajate ja ka eestlastega. Läbivalt tulevad välja raskused suhete loomisel just kohalike elanike ja kogukonnaga. Mõningal määral on raskusi suhete loomisel huvipõhiste kogukondadega ja vähe on suhteid ka oma erialavõrgustikuga Eestis.

Olulisel määral mõjutavad lõimumise protsessi vastuvõtva ühiskonna ja uustulijate kohta leviva info tõele vastavus ja avalik diskursus. Avalduvad teatud elemendid/indikaatorid, mis näitavad kohanemise ja lõimumise edukust: nt kultuuride vaheliste erisuste üle naljade tegemine samas nende erisustega leppides, enda identiteedi ümbermõtlemine.

1. SAABUMINE	
a. "Mesinädalad": eksootilise, põneva märkamine	I was even taking pictures of the toilet, because here they were cleaning even when they are not dirty! (mees, 30+, Kolumbia)
b. "Ehmatus": Hirmutavad elemendid	Mõtlesin, et Eesti, see on välismaa, et kui jõuan kohale, näen uhkeid maju igapool, kuid jõudsin kohale ja nägin, et mets, mets, mets, mets (naerab) ja üks maja kusagil nähtaval ja sõidame edasi ja näen, et ikka mets, mets, mets, see oli nii hirmutav, küsisin, et kus me siin küll elama hakkame, kui igal pool on ainult mets ja mets? (naine, 50+, Ukraina)
Eemalolek perekonnast ja tuttavatest	First days were the most difficult ones, especially when you come to such a different place. For me it was really hard to leave my parents, my family, my siblings... I knew I was coming to study but when you face for first time this absence, it's so hard. There are people who go back to their country. (mees, 30+, Venetsueela)
2. KOHANEMINE SIHTKOHA ERISUSTEGA	
Kohanemisbarjäärid: praktilised raskused	Also like in the supermarket. In Cuba you can not go in the shopping, you can not go in with your bag. So you have to leave it in some place at the, yah, just put there, yah. And in my first week I even was asking like: can I get in with my backpack? And they were looking at me like, what do you want, of course you can go. But it's like everything is different. I don't know. I can't say something special is different. (mees, 30+, Kuuba)
Käitumuslikud erisused	How to dress up. That was a huge thing. In Lebanon, when winter comes, because it's very rainy, so we have winter coats and under that we have 4 to 5 layers of clothing, because also when you go inside the house it's cold. So you don't need get undressed very much. You only take of the jacket and like hat. But then like in here, when I came here I wore like 5 things and a jacket, and when I came inside I was sweating. It was like, come on, what do you do. Then like, I think in 2 months, I learned that you wear like one nice layer and then like a very thick jacket. After

	that, I understood how to wear things. It was very interesting experience. (naine, 20+, Liibanon)
Keskonnast tulenevad probleemid, näiteks pimedus	I had in early January you know like it was like the longest nights and I was working then. I was going in to work when it was night and I was leaving work when it was night and I really didn't get to see the sun. All my friends were gone, and I didn't really know a lot of people here that weren't away for the winter break. So, there were a couple of weeks when I was like: "Did I make the right decision?" And I did start to have a bit negative feeling about the city and the people... yeah, I guess I got a little bit frustrated with the whole thing. (mees, 30+, Brasiilia)
3. KOHANEMIST SOODUSTAB	
Varasem kontakt õpilasvahetusest	No ma rääkisin oma Eesti perega, kui mul oli nagu erilised küsimused, siis ma otse küsisin nende käest. /---/ Mul on nemad, minu Eesti pere ja mul on ka teised sõbrad, Eesti sõbrad, keda ma kohtasin kui ma olin tõlkija. /---/ minu eesti pere hetkel on alati olnud kõrval väga lähedane. Nt jõulu ajal olin nendega koos. Nad elavad Tallinnas. /---/ oma Eesti ema... (mees, 20+, Brasiilia)
Ametkondlik suhtlus lihtne ja sõbralik	...mul oli nendega isegi kergem suhelda, kui kodumaal Ukrainas kusagil asutuses pidin asju ajama, nendega suhtlemine, asjaajamine ei ole võrreldav eestlaste ametiasutuste asjaajamisega, kuidagi kergelt läks, nad selgitasid mulle kõike ja kirjutasid kui vaja ise ning ütlesid veel aitäh, et ma tuln ja nende teenuseid kasutasin ja mul läks kõik kergelt. (naine, 50+, Ukraina)
Materjal internetis	I was just googling it mostly, especially some legal aspects of my stay because I don't have European citizenship so I needed to do a proper research on that topic before coming. All the information was available online, I think most of it. (naine, 20+, Venemaa)
Eestlased on abivalmid	And also the ask for help to some people just fit. It is true, that they are not talkative the Estonians. I mean, every time I ask for help, I got it. It's like, of course, I was asking like: "Where I have to go for this, or what can I do?". Always the people help. I was once kind of lost with my cellphone, because I missed something there and than I asked to some random woman on the street. She say that she didn't know how to do it. And than I just sit and trying it on my own to solve it. And than it's like one minute later a guy just appears. That woman just found a guy and say, can you help him? So imagine, I just ask for help to this woman and then I just trying on my own, and she could not help me. But she just ask some person probably I don't know she know him or just pick him randomly and this guy just came to help me (mees, 30+, Kuuba)
Eestlased on külalislahked ja avatud	...te olete väga avatud, kui on vaja kedagi vastu võtta. Ma isegi ei tundnud seda poissi, kes mind vastu võttis. Hispaanias sellist asja ei ole. Eestlased on olnud väga lahked. Mina olen eestlastelt õppinud, et olla ka avatum teistele ja lahkem. See, et ollakse lahke isegi kui ei tunne. See väikene detail näiteks, et tule, ma annan sulle õlle! See on teistmoodi, kui eestlane seda teeb. (mees, 40+, Hispaania)
4. SOTSIO-KULTUURILISED BARJÄÄRID KOHANEMISELE	
Erisused igapäevaelulistes kontaktide loomise viisis	...mäletan, et meil ei olnud soola, ma ütlesin, et mine naabrite juurde ja laena soola ja tema vaatas mind nii ja ütles, et mine nüüd, meil ei ole niimoodi kombeks, Ukrainas võid joosta naabrite juurde ja paluda, et anna soola või midagi muud. See oli mulle üllatus, et kuidas, miks ei või naabrite käest küsida/paluda (naerab). Ta naeris minu üle (naerab) (naine, 50+, Ukraina)
Kontakti loomise keerukus.	Ma arvan, et oleks ikkagi vajanud rohkem, et oleks olnud inimesi kellega kontakteeruda, kohe midagi teha nendega. Väga vähe on selliseid inimesi kes saavad aru, et kui keegi kolib kuhugi, et tal ei ole mitte kedagi, et kõikidel teistel on elu juba olemas, on sõbrad on kõik ja siis sa, sul on päris kiire sa tegeled nendega aga et oleks neid inimesi kellel oleks isegi vähe aega sinu jaoks (.) midagi teha, kohvikus käia, sporti teha. (.) Need oleks sellised väga suured asjad. (.) jah (naine, 30+, Soome)

Kontakti loomise keerukus. Alkohool kui värav.	Leida joomakaaslast [drinking buddies] on superlihtne, aga jõuda nagu lähedase sõbruseeni on nagu väga-väga raske. You can get drinking buddies super easy but getting like close friends is like is really really hard. (30+ mees, Brasiilia)
	Nice advice again, is just to go communicate with Estonians in bars. The later it is, the more open they are because they had drunk more, and I believe, drinking allows them to open up and to practice their English as well and they're way more friendly (naine, 20+, Venemaa)
5. VIHJED KULTUURI ERIPÄRADE, PROBLEEMIDE KOHTA; VAENULIKKUS	
Alkoholi roll Eestis	...ta ütles, et kõige tähtsamad on tema jaoks tema sõbrad ... ta näitas mulle pilte ülikoolist. Iga pildi peal oli ta purjus... (naine, 40+, Saksamaa)
Eesti tundub hall, eestlased kinnised	Well, I think it's changing actually, but when I first came here Estonians just seemed to be so like um just like grey, and um everything is just monotone and no one is really alive and everyone is just managing and coping and aagh (.) yeah, just have some more vodka and um quite depressing really. But whereas ... Like for example I was very active christian. So when I was in Germany, I was active in church and in France I was active in the church and in England in church. It is very common to go to the church for the first time, you get invited to back someone's house and you have a meal. People just are much more: „How are you doing?“ and they really want to know. In Estonia everyone is much more like *kinnise suuga sisse hingates* /---/ ...ja kõrval oli koguaeg olnud niisugune inimene, kes lihtsalt arvas, et mis mu probleem oli, et miks mul *naerab* emotsioonid on. Et tundub, et eestlastel ei ole emotsioone. /---/ või te kõik võtate lihtsalt antidepressante koguaeg, ma ei tea. (naine, 40+, Saksamaa)
Tajutud vaenulikkus (rassiline, etniline)	Üks oli see, et ükskord kaks tüüpit (.) nad ütlesid et ma ei (.) et ma ei tohi eesti keeles rääkida, sest ma pole eestlane ja ainult eestlased tohivad eesti keelt rääkida. Minu jaoks oli see väga imelik, sest eestlastele meeldib kui mina räägin eesti keelt. Aga jah. (mees, 20+, Mehhiko)
Teistsuguse vältimine: nt ei siseneta söögikohta, kus teenindab välismaalane	...sometimes you know strange things happens sometimes they just come on the door... see this face and walk off. So ... that is strange for me, first time I experienced this kind of situation, so sometimes it doesn't feel good. (mees, 20+, Nepaal)
6. PIKEMAAJALISEMA KOHANEMISE ASPEKTID; INIMENE KOGEB ENDA MUUTUMIST	
Taju muutub, kui tunnetada pikemat perspektiivi	Siin on nii pime ja isegi kui. Tuju ja kõik ja külm ja ja mina (.) Esimest korda olin siin kõik oli uus ja kõik oli hea sellepärast, et oli teistmoodi, aga praegu ma tean, et ma jään siin kauemaks, siis see muutub natukene. Ma hakkas näiteks igatsema merd, päike (.) ma olen juba täis sellest, et sa pead kogu aeg riideid panema. Aga ja see teine asi on (.) et (.) no mehhiklased ja eestlased on väga väga erinevad inimesed ja me oleme nagu väga avatud, sõbralikud (.) Eemm (.) ja eestlased on väga tagasihoidlikud (.) Vaiksed. Aga mulle meeldib see, et eestlased on otsekohesed. Et kõik on selge ja kõik peaks olema kogu aeg selge. Ja Mehhikos niimoodi, et ma ei tea, aga proovime. (mees, 20+, Mehhiko)
Igatsus oma kultuuri ja keele järgi	...mul ei ole palju sõbrannad /---/ Kui mul on keegi, kes on pärit minu omalt maalt ja mulle väga meeldib rääkida oma keelt ja siis ma võin ennast unustada. Sellepärast, minu kodus on koguaeg minu abikaasa ja siis on eesti keel ja siis ma oma keelt ka tahan rääkida. Jah, igatsen ka nii väga oma keelt. (naine, 40+, Filipiinid)
Püüd vältida kaasmaalasi (lühemaajalisem viibimine)	I firmly believed and continue to believe that the experience is boring when you stick to what comes natural, so I tend to stay away from other Americans. (mees, 20+, USA)
Läbirääkimised (negotiations): mis on normaalne ja mis mitte	And this is one of the thing I'm like ((makes an suffering face expression)). Before I was living alone and when I was living in that town, I was greeting people and nobody greeted back. So I was like, first two months I was like... I felt that I was getting pissed off. Because what's wrong with you, I greet you and you <i>see me</i> but

	you look away. And that was not like one person, it was more cases. And I was like "Okey, there is problem with Estonians it's not problem with me." (naine, 20+, Palestiina)
Arusaam, et raskused on struktuursed ja et nendega hakkamasaamiseks peab ise muutuma.	I can not say that my previous experiences with my roommates was problem, because it was more like, why are we living in the same place. Even when you don't say hello when I arrive. But eventually I say ok, it's just their own style. So this was kind of problem. I think they did nothing wrong. They didn't hurt me. They didn't say anything bad to me. So it's probably it's like not problem. I just wasn't happy with them, but I guess that was my problem and not their problem and yeah. I am the new here, so I am the one who has to get use to the style. (mees, 30+, Kolumbia)
Kohanemine: enda muutumine	Kuidagi ma hakkasin saama, muutuma eestlaslikumaks ise ka. Ma olin palju rohkem avatud ja palju valjum ja kasutasin rääkides oma keha rohkem, aga nüüd ma olen muutunud palju rahulikumaks. (naine 20+, Palestiina)
Uued harjumused, kultuuris tavapärase hakkab meeldima	...as a child I used to hate sauna but here it's just perfect, love it. /---/ we even have one in our university, it's so lovely, we have it free for... it's like, we have sauna – usually you have to pay for it – but every thursday we have it for free because... for staff of the institute and we're like "yeaaaah" but it's weird to go to sauna with your professors and colleagues, but I think I somehow really got adjusted to it because, I mean, it's sauna. (naine, 20+, Venemaa)
Raskus leida stabiilseid sõpru. Välismaalased lähevad ära.	Have you found local friends here? Sadly, no, I have been trying. The ones that I knew when I was volunteer, they were very nice, but they all moved. They moved to Turkey, to other cities... I have been trying, but it's very hard to get Estonian friends. (naine, 20+, Türgi)
Usalduse saavutamise keerukus	If I have conversation with some local people here it is very hard to gain the trust and I can see that you need to spend more time talking to them to build the trust, if you trust someone then it is easier, this is my view you know. I feel sometimes that we are alone here because of lack of social belongingness. (mees, 20+, Nepaal)
Keeleoskus kui „ankur“ sihtriigis	Aga ma mõtlen, et ma ei ole mõelnud selle peale, et mulle ei meeldiks siin või no et ma ei tahaks siin olla (.) mulle meeldib siin väga ((muheleb)) <u>noo ja samas ju keegi ei saa minult võtta minu keelt ka enam ära ((eesti keelt)).</u> (mees, 30+, Läti)
Päritoluriiki tagasi minnes tuntakse end ka seal võõrana	No ma ei saa niimoodi öelda, et mind siia oodati, no jah, ja kui me sõidame Ukrainasse, siis tunnen ennast seal juba võõrana, kuigi mõtlen, et tahan pensionipõlves Ukrainasse tagasi minna. Olles Ukrainas, tahan tagasi Eestisse, siin on minu kodu. (naine, 50+, Ukraina)
7. VÕRDLUSVÕIMALUSE JA KOGEMUSE VÄÄRTUS	
Kultuuri eripärade tajumine naljakana.	Hispaanlased, mul sõbrannad tulid Hispaaniast külla ja ma tegin neile nalja, et nad peavad paljalt minema Eesti mehega sauna. Nad kartsid nii palju. Ma ütlesin, et jah see on traditsioon, pead käima paljalt Eesti mehega saunas. Ma tegin neile nalja, Hispaania keeles rääkisin, eestlased aru ei saanud. Nad olid ka, et ei-ei, me ei saa nii. Nalja on olnud palju kahe kultuuri vahel. Kuidas üks mõtleb ja kuidas teine mõtleb. (mees 30+ Hispaania)
Erisuste teadvustamine, kultuuride võrdlemine	Mu vanemate majas näiteks oli üpris tavaline, et majast ainult üks tuba oli köetud /---/ ei olnud üldse ebatavaline magada mantliga või võtta palju tekke peale. Või ma mäletan ka, et ma mängisin klaverit mantli ja kinnastega, mil olid sõrmeotsad ära lõigatud, sest lihtsalt nii külm oli. See on imelik Eestis küll, et siin on väljas nii külm ja kui sa lähed tegelikult kellelgi külla ja kui sulle tullakse ukse peale vastu, et siis nad nagu päriselt kannavad lühikesi pükse või bikiine või midagi sellist, sest tuba on nii kuumaks köetud (naerab). (naine, 40+, Inglismaa)
Erisused on huvitavad	Eestlased on väga huvitavad minu arust, et mulle tundub, et meil on väga palju ühist, soomlastel ja eestlastel, aga (.) no ikkagi ajaloos on need erinevused ja seda on olnud väga huvitav ka uurida, sest no Soome ajaloos need, kuidas me nagu Venemaaga saime hakkama ja mitte hakkama, on olnud väga otsustavad asjad ja

	niimoodi on olnud ka Eestis, aga natuke teist moodi ja see on näiteks üks väga huvitav asi, et kuidas inimesed tulevad toime nende ajalooliste põhjuste ja asjadega, sest need mõjutavad veel väga palju igapäevaelus sind veel aga kõik on küll väga huvitav. (naine, 30+, Soome)
--	--

Järgnevalt on tabelis toodud välja mõned inimese toimevõimekusest ja tema taustast tulenevad põhitunnused, mis määravad kohanemise kogemuse ning potentsiaali ka lõimuda ja luua kogukondlikke suhteid.

ERINEV MOBIILSUSKAPITAL	
Kõrge - välisüliõpilane välismaal elamise kogemusega	I was just googling it mostly, especially some legal aspects of my stay because I don't have European citizenship so I needed to do a proper research on that topic before coming. All the information was available online, I think most of it./---/ I wasn't even nervous to be honest, I was just... Because I already had this experience of moving, firstly to another city from my family and then I moved to France and then I moved back from France, so...and that was not my first moving to another place, so I was "okay, I will just arrive, get around, apply for my resident's permit, then pick up my classes, learn about my dormitory and meet my flatmates". (naine, 20+, Venemaa)
Madal - pärit vöörast kultuurist, varasem välismaal elamise kogemus puudub	Well I was afraid about everything. It's like (incomprehensible). I arrived here even without a cell phone. I had to ask to someone at the airport just to call my mom just to send an E-Mail with the internet to say I am here, so I will buy cell phone tomorrow and yah I will let you know more and also that person I met in the airport was pretty helpful and I guess she was Estonian. Yah, it was a girl, but I think there is a like. I knew only a few things about Estonia. I was pretty scared all the airports were. (mees, 30+, Kuuba)
HINNANG SIHTRIIGILE SÖLTUB VÖÖRDLUSEST KODUKULTUURI, TAVADE, LOODUSEGA jne	
Kliima on raske	Ma saabusin veebruaris ja siis oli paks lumi ja ma siis ma ootan, millal on suvi (naerab) ja siis abikaasa ütles, et tuleb suvi. Ma ootan, ootan suve ja sellepärast, et ma tahan päikest näha ja sooja ja me abikaasaga ootasime. Ja siis suvel tuleb kogu aeg vihma, sajab (naerab). (naine, 40+, Filipiinid)
Igatsus koduse ja harjumuspärase järele. (Päritoluriigi eripärane loodus: mäed, metsad)	I kind a like something about it here in Estonia. I'm not sure yet what is it but I... I miss mountains. So I think the land itself is boring and also the forest here, I don't... I mean I don't say, Estonia has a lots of forest but these forest here are like, as I have been in this RMK trails and so on. These are all this manageable forests and forests are also kind a boring. Sorry, but... Because they all grow like straight forward, each tree has like one square meter of space and it's, I mean it's nice to take a picture because there are all trees in line, but it's boring. For me this is boring, I don't know. And also because it's so flat this is something that, I don't know. Before I lived like five minutes from mountains. But yeah... (mees 20+, Sloveenia)
Vastupidine (kui koduriigis ei olnud loodus nii lähedal)	And ... also walking in the nature and forest! That's so nice, they have such an, yah, amazing nature here and they even have special, like, small routes you can take in the forest, it's amazing. (naine, 20+, Venemaa)
Püüd saada kodust ära	No, I didn't want to go back home because my home is Russia (<i>laughing</i>). I'm not a patriot, I mean, the environment itself currently is not the most welcoming one, I would say, so I didn't want to go back at all. So I just, I knew that I need to stay here and I need to solve all the issues and just settle here or something. (naine, 20+, Venemaa)
Eestis on turvaline	This is really safe, I have never felt in danger here. When I went back to Colombia I needed to turn on my radar again and I got a sensation of paranoia. (mees, 30+, Kolumbia)
VÄGA ERINEVAD PERE- ja SÖÖPRUSSIDEMED JA TAJU NENDEST	

Peresidemed ei takista kohanemist	No tegelikult väga kedagi maha ei jäänud. Mul on küll vanemad ja vend ja tema pere, aga mul iseendal peret ei ole. Ehk siis sõbrad ja tuttavad ja sellised jäid. (naine, 30+, Soome)
Perega seotus on tugev ja kohanemisprotsessi taustal on igatsus pere järele	I left my lovely, lovely family behind. I have 8 sisters, we are big family, my mother and father, 30 grandchildren for them. I left also my best friends. I actually like somehow detached totally from my previous environment. I'm really starting a new life totally from zero. Like no friends, no nothing /---/ I really had to make a lot of sacrifices in terms of family. In Palestine family is a big deal in every aspect of your life. It was a huge decision. My mother was not happy. She was like "Why are you doing that, it's really far away, in another country". (naine, 20+, Palestiina)
Vähem sotsiaalsust ja suhteid tähtsustav	I don't have like any Estonian that I really made a big contact with. /---/ I guess. I don't know, I'm here for a year and a half, but it's already after 1.5 year away from Slovenia I didn't make much contact with my Slovenian friends. Maybe it's my problem. Maybe I'm just... I don't know. I don't care about others. (mees, 20+, Sloveenia)
INSTITUTSIOONI TUGI VÕI PUUDUMINE	
Institutsionaalne	Who helped you with the information? Through my director (practice placement). She told me what to do, how to do it, where to go if something went wrong. /---/ My director, she was my first and only connection to Estonia. Whenever I had questions I could ask her and she delivered. (naine, 20+, Palestiina)
Perekondlik	He [the uncle] has been here like ten years so he knows everything inside and outside, but let me add some things that doesn't mean that I know everything. I am still learning so many new things on my own /---/ I'm with my uncle as a family guardians, he supports me..., but sometimes you need more than that like sense of belongingness in the society. You know what I am trying to say? (mees, 20+, Nepaal)
Internetist	(How did you get the information you wanted/needed to know?) Through the internet. I just researched everything from the internet. /---/ (How did you find support persons?) From Facebook groups for international students. (mees, 20+, USA)
Ei ole piisavalt tuge ja kontakti	Ma arvan, et oleks ikkagi vajanud rohkem, et oleks olnud inimesi, kellega kontakteeruda, kohe midagi teha nendega. Väga vähe on selliseid inimesi, kes saavad aru, et kui keegi kolib kuhugi, et tal ei ole mitte kedagi, et kõikidel teistel on elu juba olemas, on sõbrad on kõik. (naine, 30+, Soome)
EESTISSE JÄÄMISE ERINEVAD PERSPEKTIIVID	
Ajutine	[she would leave in case there are] job opportunities, or if my family needs me back. (naine, 20+, Itaalia)
Tahaks pikemalt, aga ei saa elamisluba	But like I ...you know, the thing is.... like when I was here that was one thing ...I was planning to extend my visa...you know, but when I went to the police station for the extension of my visa I couldn't apply, because the quotas were already full.... and I was told that I have to back India ...so I'm like its not happening. I want to be here longer and like working other places to and experience something more than this. I wanted this ,but I could not extend my visa, so I have to go back. Thats one thing that I really regret. (Maybe you can go back and for some time you can come back again?) For that you have to get the invitation letter or sponsorship or a work per-mit and you have to do thing in the embassy, they need strong reason, why you are going to Estonia... so that will be challenge I guess. (mees, 20+, Nepaal)
Terve elu	Kui kauaks sa kavatsed Eestisse jääda? Kuni surm, surmani (naerab)/---/ Ma jään Eestisse, me rääkisime abikaasaga juba, et kohe pärast saabumist, et kui ma suren, siin siis ma suren siin, sellepärast, et kui ma võtan seda kodakondsust, siis ma saan selle kodakondsuse, siis ma suren siin. (naine, 40+, Filipiinid)

2. uuring: koolikogukonna võimalused uustulijate kohanemise hõlbustamisel

Sotsiaalsete kogukondade „ankrud“ on mistahes institutsioonid (koolid, huviharidusasutused, spordimeeskonnad, ettevõtted jne), mis toetavad kogukonna tasandil sotsiaalse kapitali ja võrgustike tekkimist ja püsimist ning pakuvad tuge kollektiivse kogukondliku identiteedi kujunemiseks. Selleks peavad nad võimaldama sotsiaalsete suhete ja tajutud ühistunde teket (Clopton & Finch, 2011:70). Koolid on kohanemise ja lõimumise perspektiivist ühed esimesed „ankurinstitutionid“ (Martone et al, 2014). Ka käesoleva uuringu ja arendusprojekti jooksul on vaadeldud Eesti kooli kui strateegilist ankurinstitutioni potentsiaaliga asutust. Eesmärgiks on kaardistada olemasolevaid kogemusi, puudujääke ja võimalusi, kuidas koolid saaksid võtta aktiivsema rolli ning ka näiteks õpetaja või kooli tugipersonal aitaks kaasa suhete ja kogukonna kujundamisele (erinevast rahvusest õpilaste ja/või lapsevanemate vahel).

Kvalitatiivne uuring viidi läbi viies Eesti linnas, kokku kuues koolis. Andmekogumisperiood oli 2018.a juunist kuni detsembrini. Andmekogumise meetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuukava hõlmas järgmisi teemasid: rändetaustaga lapse kohanemine koolis kui sotsiaalses kogukonnas, elukoha piirkonna ja huvipõhises kogukonnas; kogukonnatunnet ja kogukondlikke tegevusi edendavad algatused ning ettevõtmised koolis; õpetajad ja tugipersonal lõimumise hõlbustajatena; koolitöötajate ja lastevanemate koostöö; kooli ja partnerite (võrgustike, spetsialistide) koostöö. Uurimuse raames intervjueriti rändetaustaga lapsi, lapsevanemaid (hoolekogu liikmeid), õpetajaid, õppealajuhatajaid, direktoreid, tugipersonali, koostööpartnereid kohalikust omavalitsusest, lõimumise teemaga tegelevate organisatsioonide esindajaid. Kokku viidi läbi 28 intervjuud. Järgnevas tabelis on välja toodud mõningad põhiteemad ning tsitaadid intervjuudest (mis on esitatud anonüümsetena).

1. Laste perspektiiv	
Üleminek ühest kultuuri-ja koolikontekstist teise: võrdlemine	Võimalusi on siin koolis rohkem: kõik need IT võimalused on arenenumad, sest seal olid kõik päevikud jne paber kandjail käsitsi nagu nõukogude ajal. Tööõpetuse tunniks me pidime töövahendid ise kõik muretsema/ostma endale ja tööpinkide juurde meid ei lubatud, aga siin on kõik valmis – tuled tundi ja kõik on ettevalmistatud.
	Minu vanas koolis oli rohkem kollektiivseid spordialasid ja erinevaid spordivõistlusi nendega seoses.
Teiste laste tugi sisseelamisel koolis	Mmm.... olin ju uus ... õpilased said aru, et ma ei tea veel midagi.
	Alguses kartsin ka suhelda, kuid mulle tuli juurde üks tüdruk ja siis hakkasime suhtlema ja siis hakkasin juba kõigiga rääkima. No mulle tundus, et võibolla minu selja taga midagi minust võidakse rääkida, kuid pärast seda enam polnud.
Tuge pakkuva isiku vajadus	Klassijuhatajale räägin.
Kohanemine, suhete loomine huvitegevuste kaudu	Võib aidata, näiteks liituda mingi ringiga. Näiteks otsida ühiseid huvisid.
	Ennem õppisin ballitantse neli aastat. Nüüd ma käin võrkpallitrennis, isa lihtsalt küsis, kas sa tahad proovida võrkpalli mängida ja siis ma ütlesin jah, et ma proovin ja siis ma hakkasin käima.
Eesti keele õppimine	Vanemete töökoht, haigla, aitas otsida keele õppimiseks koha. Pisut ikka kartsin riigikeele õppimist.
Vastuvõtva kogukonna laste võimalused sisseelamise toetamisel: piirkonna tutvustamine	No kui meile tulid uued õpilased ja meie nendega tutvusime, ja siis käisime nendega jalutamas. Rääkisime erinevatest mälestusmärkidest, erinevatest kohtadest. No nagu rääkisime Eesti kohta, linna kohta, näitasime, kus midagi asub.
2. Vanemate perspektiiv	

Võrdlemine: päritoluriigi ja Eesti koolielu tunnused	Sealsed reeglid olid karmimad, õpetajad olid võimuesindajad ja neid austati rohkem. Siin on teisiti: vabasuhted õpetaja ja õpilase (piir kaob) vahel, tihti kaob kontroll (tunni müra).
Ootused õpetajate suhtes	Ootasin, et õpetajad õpetaksid normaalselt.
Ootused kooli juhtkonna suhtes: tegutsemise kokkulepete kohaselt	Me oleme kokku leppinud, et me piirame fuajeed. Et näiteks, kui meil lapsevanemad tulevad, siis nad ootavad kõik fuajeed. Et mingi administraator seal, kes kontrollib. Selles mõttes, et vaadake me hoolekogu koosolekul, me ju leppisime kokku. Siis direktor tõusis püsti ütles, et ma teen käskkirja. Kõik, pole probleemi. Siis ma ei tea ... kolm kuud tegemata.
	Et, kui me teeme koostööd, kui me kutsume inimesed kokku vabast ajast ja need punktid, millest me oleme kokku leppinud, me ei suuda neid ellu viia, siis ei ole mõtet niimoodi koostööd jätkata.
Mure õppekorralduse stabiilsuse pärast	Ma räägin enda (lape) klassi (kohta). Nagu meil üks aasta oli, näiteks meil on inglise keel, praegu laps on VIII klassis. Meil on neljas õpetaja. Kas see on normaalne? Eesti keeles on samamoodi neljas õpetaja. Eelmine aasta ma olin nii rahul, meil on normaalne õpetaja. Nüüd on jälle vahetati. Noh.
Õpetajate oskuste mure	Mm, minu subjektiivne arvamus on see, et see on õpetajate kvalifikatsiooniga seotud ja professionaalsusega. Sest on ju õpetajaid, kes suudavad väga korralikku distsipliini hoida ja tunnis on väga huvitav ja on õpetajaid, kes absoluutselt hakkama ei saa. Ja meil see õpetajate rändavus on tegelikult väga korralik koolis.
Lapse edasijõudmise mure	Tema tüdruk astus gümnaasiumi ja ta ei saand hakkama. No koolis pole eraldi programmi sellise lapse jaoks. Kes sul hakkab seda tegema? Lihtsalt laps jääb maha ja... ja siis jäävad võlad ja sa lihtsalt edasi ei saa hakkama.
Eri kultuuridest lapsevanemate	Meil oli siin jõulupeo jaoks aula kaunistamine niimoodi, et vene lapsevanemad riputasid järjest karda seintele ning eestlased püüdsid seda vaikselt maha võtta.
3. Õpetajate perspektiiv	
Uustulija kohanemisprotsessi tõlgendamine	Kõige suurem katsumus oligi meil selle hiinakeelse lapsega, kes tuli meile Euroopast. Alguses ma kuulsin, et ta nagu igatseb vana kooli taga, noh sõbrad jäid ju sinna - onju. Aga nüüd tal on juba siia ka sõbrad tekkinud ja lapsed on väga heatahtlikud ja ta ei ole üksi jäetud ja noh väga hästi on sulandunud.
	Kui nad (sisserännanud pere) tulid, siis nad said kohe toetust ja me siin koos oma kolleegiga ajasime sotsiaalosakonna kaudu kõik need asjad ära. Said kohe keeleõppele ja õpetajad räägivad neist, et väga toredad inimesed- praegugi õpivad keelt.
	Nii tore on kui sellised lapsi tuleb, ta rikastab ka seda kooli, klassi, seda kollektiivi, kui ta kuhugi satub. Eesti lapsed on ju nii elevil, kui tuleb kusagilt selline eksootiline laps jah (nägu naerul räägib). Nad on sellised lapsed ka, kes haaravad kohe lennult ja kuna neil on juba mitu keelt suus eksju, siis nendel on see keeleõppimine hoopiski kergem (*) ja kohanemine ka. Nemad on juba maailmakodanikud olnud.
	Noormees mind nii hämmastas alguses ja muidugi tema vanemad ka, sest nad panid ta kohe kursustele igale poole alguses, sest neljast tunnist nädalas ju ei piisa. Ja siis see neiu oli ka nagu natukene murelik, ma vist teda natukene vähe kiitsin, sest ta ütles mulle kunagi: „Mul läheb nii halvasti,“ kuigi endal läks nii hästi, et tegelikult jah.
Õpetaja koostöö klassi laste, vanemate ja teiste õpetajatega	Mõnikord juhtubki niimoodi, üks poiss, ta lõpetas eelmine aasta – tal vanemad käisid koolis ... minu pool ja küsisid ... huvitegevuses oli vaja abi. Ta tegeles spordiga. Mina ei jõudnudki kusagile helistada, sest rääkisin kehalise kasvatuse õpetajaga, aga nende klassis olid poisid, kes käisid jalgpallis, siis nemad võtsid ta kaasa, aitasid teda, mina ei aidanud.

	Vanematega suhtlus on väga tihe ja väga hea. Ja ma olen tekitanud neile võimaluse, et niipea kui probleem tekib, kohe helistage. Ükskõik või pöörduge minu poole. Ükskõik, kas on suhete probleem, õppimise probleem, et ma pean seda teadma. Aidata tuleb kohe, mitte siis, kui asi on hull.
	No esiteks, kui meie kooli tuleb ükskõik, mis uus, keegi uus, kuskilt väljastpoolt, me anname seda aega, et ta kohaneks siin. Ja kuskil kuu aja pärast, me kohe kindlasti kohtume veel kord, vähemalt ühe korra veel vanematega, et küsida kuidas on, kuidas nemad näevad seda olukorda jne.
	Kui ma küsisin aasta kõige paremast sündmusest või toredamat sündmust. Siis kogu klassil oli või peaaegu kogu klassil oli see, et see tüdruk tuli meie klassi, sest tema tuli ja ta oli hästi hästi sõbralik. Ja ee, kuna ta on sõbralik ja siis kõik suhtlevad temaga hea meelega.
	Tegelikult minu arvates on lugu selles, et kui niimoodi kunstlikult hakata tegema neid üritusi, eksju, siis see on pigem, tõukab eemale. Aga ee, näiteks ükskõik, mis probleem seoses selle kultuuriga tekib, ee... elementaarne viis ... ühesõnaga, lahendab selle asjade käigus ära. Ei oota seda üritust. Vaid ei oota, ei oota mingit muud asja, et mis nüüd eraldi oleks vaja. Vaid see peaks toimuma käigus. Need üritused muudavad väga vähe. See võib-olla tutvustavad seda rohkem, aga tegelikult peaks toimuma kõik asjade käigus.
	Meil keelekümbusklassis spetsiifilise usulise kuuluvusega lapsed. Tunniplaanis liikumis-tantsutund, mis tekitas vanemates pahameelt, sest nende lapsed ei tohi vastassoo esindajatega kokku puutuda ning tantsimine on keelatud. Õpetaja ei aimanud, et just tantsu sõna tekitab vastumeelsust – oleks ta pannud liikumine, siis ei oleks ilmselt probleemi tekkinud. Keeruline oli ka ujumistund. Seal lõpuks vanemad nõustused, kui selgitati, et riietusruumid eraldi ning radadel tüdrukud ja poisid samuti eraldi. Keeruline leida sellist varianti, kus ei kohtleks ebavõrdselt – ei saa neid lapsi ka seetõttu vabaks lasta, sest muidu teised hakkavad kurtma, et on ebaõiglane. Õpilased võivadki ära kasutada ka selliseid erisusi ja võimalusi, erisusi nõuda.
Informeerimise ja teadlikkuse tõstmise vajadus	Tegelikult me märkasime vahepeal mingit, arusaamatusi. Viienda klassi garderoobides visati need asjad. Muidu nad ikka vaatasid ettevaatlikult, kuidas nad jagasid seda garderoobi. Eesti kooli vanemad, olid väga vastu, et nende lapsed tulevad siia vene kooli. Et küll, sellest keegi ei rääkinud meile niimoodi avalikult. Aga miks ma seda räägin, et tundub, et võib-olla lastele ka oli see kodus serveeritud kuidagi niimoodi, et nad esialgu olid väga omaette.
	No minul ikka peas mõtted mölguvad. Erinevad ... mõttetasandil. Kuna meil on see võimalus, viia läbi lastega mingisugused loengud ja vestlusringid. Et kui nüüd see juba üsna reaalne, et hakatakse tulema. Siis mina näen, et see ... Viiakse läbi kasvõi klassijuhatajatunnis, no mitte ühekordsed, vaid rida loenguid, mitte isegi loenguid, vaid vestlusringe. Seal kaastakse lapsi ja räägitaksegi, et maailm on lai ja kirju, et seda teadlikkust tõsta juba eelnevalt.
Konfliktid ei pruugi avalduda – on hea, kui tuleb välja, siis saab tegeleda.	Jagatud garderoobides tekkis probleem eri rahvuste taustaga õpilaste vahel. Seal visati teiste joped maha. Pärast arutasime, et oli iseenesest hea, et see avalik konflikt tekkis, siis sai kool sekkuda ning probleemiga tegeleda. Muidu ei teagi lihtsalt neid pingeid. Siis tekitati sõprusklasside süsteem, eesmärk oli otsida sarnasusi, ühiseid jooni. See töötas.
Õpetajate valmisolek uue olukorraga kohanemiseks ja oskuste arendamiseks	Reeglina õpetajad kardavad õpetada selliseid lapsi, kes ei oska üldse eesti keelt. Ja ei ole ka kogemusi meie linnas, kuna neid lapsi on nii vähe meil olnud.
	Nooremad õpetajad on aktiivsemad ning inglise keelega meie nooremad õpetajad juba saavad enam vähem hakkama. Aga, siis üle 60- sed kardavad, et ei oska keelt ning ei tea/ei tunne meetodikat.

Koostöövõrgustiku kujunemine üle-Eesti	Kui ma ise ei oska abistada, siis meil on kõik need koolid üle Eesti, kes on selliste lastega kokku puutunud. Me läheme sõidame kohale ja saame abi ka! Käisime ja vaatasime rände taustaga laste kogemust omavas koolis ringi, kuidas see õpe on korraldatud ja me saime väga häid meetoodilisi näpunäiteid.
Õpetajate valmisolek mõista lapse rändekonteksti; avatus	Eelmisel aastal tuli meile noormees jaanuaris, IX klassi, ja me teadsime, et nende mureks ongi, et isa töötab siin Eestis mitu aastat ja nende pere oli mujal. Ja isa tegi/andis endast parima, et nad saaksid siin koos elada. Kui kool oleks öelnud ei, et me ei võta kedagi IX –ndasse, siis see pere jääkski niimoodi, et isa siin ja nemad seal. Ja me võtsime selle vastutuse enda peale. Poisil oli raske, aga ...
Suheteeskkonna olulisus koolis (miljöö)	No mina leian, et kooli hinnata ainult hariduse poole pealt on vähe. Et koolis peab olema ka hea õhkkond. Vot see on minu arust isegi tähtsam, kui haridus. Järjest rohkem pannakse eesti koolidesse. Ja seda õhkkonda kujundabki õpetaja ise. See õhkkond on nii öelda lisamotivaator.
Õpetaja arvamus vanemate võimaluste kohta kohanemist toetada	Kõik vanemad kutsuvad kõiki klassikaaslast oma sünnipäevale. Nii et kõik käivad kõigi sünnipäevadel. Mitte kedagi välja ei jäeta. Ja eelmises klassis olid täpselt samuti. Kõik läksid, ei küsita ei rahvust.
Ressursid õpetajale	Abiõpetajast on natukene abi. Ma ütlen, mul oli eelmine aasta ja mul ikka väga paljud olukorrad oli nii, et ma läksin selle ühega klassist välja ja ülejäänud 12 jäid klassi ja tegid, mis tahtsid.
	Keelekümblyuses, minule kõige parem abi on meil see koridoris õpetajate omavahel suhtlemine, sest keelekümblyõpetajatel on üsna suur koormus ja ainuke koht, kus nad kokku saavad on tegelikult ... Mõnikord on ka meil koosolekud, keelekümblyõpetajate koosolekud ja siis me arutame selliseid tõsisemaid probleeme.
4. Huvijuhil võimalused lõimumise hõlbustamisel	
Piirkonna võimaluste tundmaõppimise hõlbustamine	Lisaks ülelinnaline on selline programm: „linn, kui õpikeskkond“. Linnavalitsuse ja haridusosakonna poolt on see asi niimoodi korraldatud, et nt Loodusmajas on osa programme tasuta koolide jaoks, et koolis õpetaja vajab, et mul on seda programmi vaja, haridusosakond maksab, siis ta võtab lapsed kaasa, läheb sinna ja õppetund on seal. Tänu sellele need rände taustaga lapsed, kes tulevad, teavad, et Loodusmaja on seal ja seal, ma saan seda õppida. Meil oli kunagi pilliõpe niimoodi korraldatud. Muuseumis saab valida programme. Minna tasuta. Mingid tunnid.
	Huvikoolide kaasamis-arenguprojekt. Me lepime kokku huviringide õpetajaga - toome selle lapse kohale, tutvustame, näitame. Siis need lapsed paljud pärast, no mitte paljud, ütleme osad, lähevad ka suurde ringi.
Suhete loomise hõlbustamine koolis	Ja siis iga klassi valisime nagu paaris klassi. Korraldasime sellise kohtumise saalis ja igaüksugused tegevused. Panime need grupidesse ka niimoodi, et oleksid ikkagi erinevad lapsed koos, leidsime ühiseid jooni. Ja need väiksemad jäid ikkagi selle aja lõpuni käima hoopis teineteisel külas. Ja et tekkisid sellised sõprusuhted neil. Rääkisime vene keeles, eesti keeles ja paralleelselt, jah. Tegime sellise sõprusepuu. Põnev oli.
Kultuuritraditsioonide tutvustamine koolis	Klassiga meil erinevad väljasõidud, muuseumidesse, ekskursioonidele mujale. Aprillis sõidame Peterburgi.
	Venemaaga teeme koostööd ... Meil oli väiksemat sorti presentatsioon ja me tegime selle kõik üle Skype. Ja meil oli tõenäoliselt nii 3-4 kooli ... no meiega koos. Ja seal oli vaja näidata esitlust... lugesime ja oli veidi raske ja veel inglise keeles me suhtleme üle Skype Inglismaaga. Seal arutame midagi, mingeid teemasid inglise keeles.
	Et me oleme enne teinud paar aastat tagasi, 2016, Waldorf kooliga ühist projekti - Sõpruse keel.

	<p>Kunstikooliga meil oli ka üks projekt. Nemad siis käisid oma Kunstikooli lapsed ja meie võtsime meie koolist lapsed. Et samamoodi, see oli kolmepäevane. Sõpruse kunst. Koolide vahel toimuvad õpioskuste olümpiaadid, linnaprojektidest näiteks robotika. Inglise keele õpetajad korraldavad iga aasta linnaüritust „Adventure in English“, seal tulevad võistkonnad igast koolist. Samas kui meil toimuvad folklooripäevad, siis me iga aasta püüame mingile koolile pakkuda seda, et tulla ja vaadata seda kultuuri.</p>
--	--

Kasutatud kirjandus

Ager, A., Strang, A. (2004). *Indicators of integration: final report*. London: Home Office.

Clopton, A. W., & Finch, B. L. (2011). Re-conceptualizing social anchors in community development: utilizing social anchor theory to create social capital's third dimension. *Community Development*, 42(1), 70-83.

Gilchrist, A. (2019). *The Well-Connected Community. A networking approach to community development*. University of Bristol.

Kim, Y. Y. (2001). *Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Sage.

Martone, J., Zimmerman, D., Vidal de Haymes, M., & Lorentzen, L. (2014). Immigrant integration through mediating social institutions: Issues and strategies. *Journal of Community Practice*, 22(3), 299-323.

Szreter, S., Woolcock, M. (2004). Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. *International Journal of Epidemiology*, 33(4), 650–67.

Ting-Toomey, S. (2015). Identity negotiation theory. *The international encyclopedia of interpersonal communication*.

Ting-Toomey, S., Dorjee, T. (2019). *Communication Across Cultures*. New York: Guilford Press.